

Лісогор Віталій Григорович -
доцент кафедри криміналістики та
судової медицини Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ІНОЗЕМЦІВ

Відповідно до ст. 26 Конституції України, «іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, - за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами» [1].

Норми, закріплені Основним законом України, передбачені також у ст. 3 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 р. № 3773-УІ [2].

Отже, іноземці, перебуваючи на території України, наділені відповідними правами й обов'язками. Не є винятком й сфера кримінального судочинства. У ст. 6 Кримінального процесуального кодексу України встановлено, що кримінальне

провадження за правилами цього Кодексу здійснюється щодо будь-якої особи, окрім випадків, передбачених ч. 2 цієї статті [3].

У науковій літературі зазначено, що особливістю правового статусу іноземця - фізичної особи, є існування самого інституту правового статусу, оскільки фактично він одночасно має два правових статуси: перший існує на батьківщині іноземця, а другий - у країні його перебування - Україні. Це безумовно потрібно враховувати у процесі організації розслідування у кримінальному провадженні та в разі проведення окремих слідчих (розшукових) дій [4, с. 265-266].

Найбільш значущими для розслідування є особливості правового статусу іноземців, які пов'язані з порядком прибуття іноземців на територію України, набуття ними відповідного правового статусу в Україні, режимом перебування їх на території нашої держави, порядком виїзду з України, режимом доступу іноземців до певних видів інформації, а також специфікою процесуальної форми проведення окремих слідчих (розшукових) дій [4, с. 267].

У ст. 4 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» передбачено визначено підстави для перебування зазначеної категорії осіб на території України. А в ч. 3 ст. 5 вказано, що іноземці та особи без громадянства, перераховані в ч. 4-14 і 17 ст. 4 цього Закону, отримують посвідку на тимчасове проживання.

Таким чином, важливим аспектом кримінальних проваджень за участі іноземців є те, що останні перебувають на території України лише певний, а іноді досить короткий термін (наприклад, під час транзитного проїзду або туристичного візиту). Це значно впливає на процес розслідування за згаданою категорією проваджень.

Відповідно до ст. 219 Кримінального процесуального кодексу України, досудове розслідування має бути завершено:

- 1) упродовж одного місяця з дня повідомлення особі про підозру в учиненні кримінального проступку;
- 2) протягом двох місяців із дня повідомлення особі про підозру в учиненні злочину.

Строк досудового розслідування може бути подовжено у порядку, передбаченому §4 глави 24 цього Кодексу. До того ж, загальний строк досудового розслідування не може перевищувати:

1) двох місяців із дня повідомлення особі про підозру в учиненні кримінального проступку;

2) шести місяців із дня повідомлення особі про підозру в учиненні злочину невеликої або середньої тяжкості;

3) дванадцяти місяців із дня повідомлення особі про підозру в учиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Варто звернути увагу, що, згідно з ч. 2 ст. 22 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», виїзд з України осіб зазначеної категорії не дозволяється, якщо її:

- повідомили про підозру в учиненні кримінального правопорушення або кримінальну справу розглядають у суді - до закінчення кримінального провадження;

- засуджено за вчинення кримінального правопорушення - до відбування покарання або звільнення від покарання;

- виїзд суперечить інтересам забезпечення національної безпеки України - до припинення обставин, що перешкоджають виїзду.

Вищенаведене стосується іноземців, які вчинили кримінальні правопорушення. Ситуації, за яких іноземці потерпіли від протиправних дій на території нашої держави є досить складними. Це пов'язано з тим, що ці особи у визначений термін повинні виїхати з України, що спричинить виникнення труднощів процесуального характеру.

Деякі особливості кримінальних проваджень за участю іноземців досить поглиблено досліджено у науковій літературі [5, с. 12].

Необхідно наголосити, що не завжди перебування іноземців на території України є законним. Останнім часом у нашій державі нагальною є проблема нелегального перебування іноземців на території України. Тому причетність до розслідування нелегального іноземця додатково ускладнює ситуацію.

Окрім окреслених проблем, можуть виникати потреби у наданні перекладача під час проведення слідчих (розшукових) дій або ж перекладу документів. Також варто враховувати потребу налагодження психологічного контакту з іноземцем,

особливості його менталітету, інші фактори, зокрема соціально - економічні й політичні умови у відповідній країні, характер і цілі внутрішньої та зовнішньої політики держави, рівень розвитку в ній демократії і культури, історичні та національні традиції, міжнародний клімат [6, с. 19].

Важливим фактором участі іноземців у процесуальних діях є потреба залучення також представників посольств, консульських служб тощо.

Отже, розглянуте свідчить про низку дискусійних питань, які потребують відповідного наукового дослідження, розробки рекомендацій та впровадження їх у практику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/254к/96-вр>. - Назва з екрана.

2. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства [Електронний ресурс] : Закон України від 22 верес. 2011 р. № 3773-УІ. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>. - Назва з екрана.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-УІ. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page>. - Назва з екрана.

4. Кудінов С. С. Вплив правового статусу іноземців на розслідування злочинів [Електронний ресурс] / С. С. Кудінов // Форум права. - 2008. - № 3. - С. 265-273. - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-3/08kssnpz.pdf>. - Назва з екрана.

5. Калганова О. А. Процесуально-правові засади участі іноземних громадян у кримінальному судочинстві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / О. А. Калганова. - Київ, 2007. - 25 с.

6. Тодыка Ю. Н. Конституционно-правовой статус иностранцев и беженцев в Украине : учеб. пособие / Ю. Н. Тодыка. - Харьков : Факт, 1998. - 104 с.